

Miesiąc świadomości autyzmu

2 kwietnia obchodziliśmy Międzynarodowy Dzień Świadomości Autyzmu, natomiast kwiecień jest miesiącem świadomości autyzmu.

Czym są zaburzenia ze spectrum autyzmu?

Zaburzenia ze spectrum autyzmu lub inaczej całościowe zaburzenia rozwoju nie są chorobą, ale oznaczają, że ścieżka rozwoju danej osoby odbiega od standardowej. W pewnym uproszczeniu można powiedzieć, że zaburzenia ze spectrum autyzmu są odmiennym sposobem myślenia i odbierania świata.

Osoby znajdujące się w spectrum autyzmu pomimo pewnych wspólnych trudności, są **różnorodne i niepowtarzalne**. Określenie „spectrum” podkreśla właśnie tę różnorodność, u każdej osoby trudności mogą mieć różne nasilenie, występować w różnej konfiguracji i w różnym stopniu wpływać na jej funkcjonowanie (np. w spectrum mogą być osoby, które sprawnie komunikują się werbalnie, jak i takie, które nie mówią, osoby samodzielne oraz wymagające stałego wsparcia).

Trudności osób ze spectrum autyzmu (na podstawie portalu polskiautyzm.pl)

Osoby znajdujące się w spectrum mają zazwyczaj trudności w następujących obszarach: relacje z ludźmi, mowa i komunikacja oraz stereotypowe zachowania, zainteresowania i wzorce aktywności.

Relacje z ludźmi

Objawy związane z wchodzeniem w relację z ludźmi są najbardziej charakterystyczne dla spektrum autyzmu. Osoby w spektrum autyzmu nie rozumieją intuicyjnie reguł kontaktów z ludźmi np. kto i kiedy powinien mówić podczas rozmowy, jak zaprosić rówieśnika do zabawy.

- dziecko wydaje się być niezainteresowane ludźmi lub nieświadome ich obecności
- nie wskazuje palcem, nie zwraca uwagi na to, co pokazuje mu opiekun
- nie potrafi inicjować kontaktu, bawić się wspólnie, zdobywać przyjaciół
- nie lubi być dotykane, trzymane na rękach lub przytulane (niektóre dzieci)
- w zabawie nie wchodzi w rolę
- nie angażuje się w zabawy w grupie
- nie naśladuje
- nie używa zabawek w kreatywny sposób
- nie bawi się na niby np. udawanie, że jedna rzecz jest inną np. miska to kapelusz, łyżka to mikrofon
- ma trudności w rozumieniu uczuć lub mówieniu o uczuciach
- wydaje się nie słyszeć, kiedy inni zwracają się do niego np. nie reagują na swoje imię
- nie dzieli się osiągnięciami lub zainteresowaniami np. zabawkami, rysunkami

Komunikacja

Część osób w spektrum autyzmu (ok. 30%) nie mówi lub używa małej ilości słów, inne osoby uczą się mowy z opóźnieniem a jeszcze inne bardzo szybko uczą się mówić i chętnie posługują się skomplikowanym słownictwem. Mowa może być odbierana jako nietypowa (np. nieadekwatna do wieku)

Komunikacja niewerbalna

- dziecko unika kontaktu wzrokowego
- jego mimika twarzy jest niedostosowana do wypowiedzi
- ma trudności z odczytywaniem mimiki twarzy, tonu głosu, gestów rozmówcy
- wykonuje tylko nieliczne gesty w celach komunikacyjnych tj. wskazywanie szafki w celu otrzymania ulubionej zabawki

Komunikacja werbalna (mowa)

- opóźniony rozwój mowy
- dziecko mówi nietypowym tonem głosu lub z nietypowym rytmem mowy np. wymawianie każdego zdania jak pytania
- powtarza słowa lub zdania tzw. echolalia np. w odpowiedzi na pytanie, powtarza je, zamiast udzielenia odpowiedzi
- mówi o sobie w 3 osobie tj. Janek chce jabłko – zamiast: ja chcę jabłko
- agramatyzmy – nie uwzględnia w mowie form, odmiany wyrazów, wypowiada wyrazy w niepoprawnej formie gramatycznej
- wypowiedzi sprawiają wrażenie nieadekwatnych do sytuacji
- dziecko ma trudność w komunikowaniu potrzeb lub pragnień
- bierze wypowiedzi zbyt dosłownie – nie rozumie poczucia humoru, ironii, metafor

Powtarzalne, stereotypowe zachowania

- dziecko silnie przywiązuje się do rutyny np. nalega na codzienne chodzenie dokładnie tą samą drogą do przedszkola, zakładanie ubrań w ściśle określonej kolejności itp.
- ma trudności z adaptacją do zmian np. płacze, kiedy ma pójść do przedszkola o innej godzinie niż zwykle lub gdy zmieni się stały rozkład zajęć
- przywiązuje się silnie do niektórych zabawek lub przedmiotów tj. klucze, włączniki światła itp.
- spędza dużo czasu na zgłębianiu zainteresowania wąską dziedziną wiedzy np. rozkłady jazdy tramwaju/pociągu, dinozaury, liczby, samochody określonej marki
- spędza dużo czasu na układaniu zabawek w specyficzny sposób, obserwowaniu poruszających się przedmiotów np. wentylator, pralka; lub koncentruje się na specyficznej części przedmiotu np. kółko od auta
- wielokrotnie powtarza ruchy takie jak trzepotanie rękami na wysokości oczu, kręcenie się wokół własnej osi – tzw. stereotypie ruchowe lub autostymulacje

Wiele osób ma również **zaburzenia sensoryczne**. Mogą to być nadmiernie lub bardzo słabe reakcje na doświadczenia zmysłowe: zapachy, dotyk, smaki, dźwięki, np. dziecko reaguje na ciche

dźwięki tak jakby były zbyt głośne, dziecko zdaje się nie czuć kiedy upadnie i rozbije kolano, dziecko płacze kiedy dotyka piasku.

Wiele osób z autyzmem ma nietolerancje pokarmowe i dolegliwości trawienne. Czasem osoby w spektrum autyzmu mają tzw. „**umiejętności wysepkowe**” – wyjątkowe zdolności w bardzo wąskiej dziedzinie tj. szybkie liczenie w pamięci, rysowanie z pamięci z niezwykłą ilością detali, zapamiętywanie ciągów liczb.

Bycie w spektrum autyzmu często łączy się także z posiadaniem wielu **pozytywnych cech i umiejętności** np. umiejętność dostrzegania szczegółów, dobra koncentracja uwagi, wytrwałość, kreatywność, oryginalność, dobra pamięć, myślenie analityczne, pasja do zgłębiania tematu zainteresowań, szczerłość i lojalność.

Dlaczego tak ważna jest świadomość i wiedza na temat zaburzeń ze spectrum autyzmu?

W ostatnich latach wiedza na temat zaburzeń ze spectrum jest coraz bardziej dostępna m.in. dzięki działaniu organizacji wspierających osoby z autyzmem. Mamy też dostęp do książek/filmów poruszających tę tematykę. Świadomość jest ważna przede wszystkim z dwóch powodów:

- im powszechniejsza wiedza, tym większe szanse na szybsze **rozpoznanie trudności u dziecka** (przez rodziców, w przedszkolu, w szkole), a tym samym rozpoczęcie diagnostyki i wprowadzenie działań, które będą wspierały rozwój dziecka i dawały mu szanse na pełne wykorzystanie jego możliwości rozwojowych, na lepsze funkcjonowanie w grupie rówieśniczej i na samodzielność;
- im więcej wiemy i rozumiemy tym mniej w nas lęku, a więcej otwartości – im lepiej będziemy rozumieli funkcjonowanie osób z zaburzeniami ze spectrum autyzmu, tym łatwiej nam będzie razem żyć, pracować, spędzać wspólnie czas, nawiązywać satysfakcjonujące relacje i uczyć się od siebie nawzajem.

Dlatego zachęcamy Was Drodzy Rodzice,

- jeśli zaobserwujecie u swojego dziecka jakiegokolwiek objawy, zachowania, które Was niepokoją – nie czekajcie (bo „pewnie samo przejdzie”, „ma jeszcze czas”, „ktoś też tak miał i się poprawiło”), ale jak najszybciej podejmijcie działanie: skonsultujcie się z psychologiem, pedagogiem w przedszkolu/szkole, z poradnią psychologiczno-pedagogiczną, lekarzem pediatrą i jeśli to będzie wskazane zainicjujcie diagnostykę; nie obawiajcie się, że ktoś pomyśli, że „przesadzacie, jesteście przewrażliwieni itp.”, **zawsze macie prawo pytać, konsultować i rozmawiać o swoich wątpliwościach związanych z rozwojem dziecka**, szybka interwencja to większa szansa na wsparcie dla Waszego dziecka i zadbanie o jego optymalny rozwój
- rozmawiajcie ze swoimi dziećmi (nawet tymi bardzo małymi) o tym, że jesteśmy różni i mamy prawo tacy być, że w przedszkolu, szkole, na zajęciach dodatkowych są osoby, które mogą inaczej odbierać świat, że warto siebie nawzajem poznawać i starać się rozumieć, w ten sposób uczymy dzieci otwartości, szacunku, akceptacji; okazją do rozmowy mogą stać się codzienne sytuacje z przedszkola, placu zabaw, ale też książki np.: „Świat według Jędrzeja, czyli krótka historia osoby z autyzmem” , Hanna Siata; „Doskonały projekt. Książka o autyzmie. SPECjalne moce”, Packiam Alloway Tracy.

(źródła: polskiautyzm.pl, synapsis.pl).